

POSTANOWIENIE

Dnia 28 listopada 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

SSA Michał Kłos

w sprawie z powództwa E.Z.

przeciwko J.P. i S.P.

przy udziale Prokuratora Rejonowego w D.

o rozwiązanie przysposobienia,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 28 listopada 2007 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Ś.

z dnia 1 marca 2007 r., sygn. akt [...],

uchyla zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Rejonowego w D. z dnia 15 stycznia 2007 r., sygn. akt [...] i odrzuca pozew.

Uzasadnienie

Powódka E.Z. w pozwie z dnia 6 września 2007 r. skierowanym przeciwko J.P. i S.P. wносиła o rozwiązanie przysposobienia jej przez pozwanych orzeczonego postanowieniem Sądu Rejonowego w D. z dnia 28 stycznia 1963 r. Wskazała, że nie wiedziała o przysposobieniu, które faktycznie nie było wykonywane, bowiem wychowywała ją jej naturalna matka, która nie poinformowała powódki o przysposobieniu.

Sąd Rejonowy w D. ustalił między innymi, że pozwani, którzy przysposobili powódkę w 1963 r., nie żyją: S.P. zmarła w dniu 4 kwietnia 1985 r., a J.P. w dniu 3 czerwca 1992 r.

Wyrokiem z dnia 15 stycznia 2007 r. Sąd Rejonowy w D. oddalił powództwo, a Sąd Okręgowy w Ś. zaskarżonym wyrokiem z dnia 1 marca 2007 r. oddalił apelację powódki.

Sądy obu instancji stwierdzając, że do rozwiązania stosunku przysposobienia powódki, orzeczonego przed wejściem w życie kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, mają zastosowanie przepisy tego kodeksu, uznały, że wobec śmierci przysposabiających przed wytoczeniem powództwa, podlega ono oddaleniu na podstawie art. 125 § 2 zdanie pierwsze k.r.o., który stanowi, że po śmierci przysposobionego lub przysposabiającego rozwiązanie stosunku przysposobienia nie jest dopuszczalne. W sprawie nie ma zastosowania zdanie drugie tego przepisu stanowiące, że jeżeli przysposabiający zmarł po wszczęciu sprawy o rozwiązanie stosunku przysposobienia, wówczas w miejsce przysposabiającego w procesie wstępuje kurator ustanowiony przez sąd i sprawa toczy się dalej z jego udziałem.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku, opartej na zarzucie naruszenia art. 125 § 2 k.r.o., powódka wносиła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ś. podnosząc, że w sprawie Sądy powinny w drodze analogii zastosować przepis art.

125 § 2 zd. drugie k.r.o. i powinna się ona toczyć z udziałem kuratora w miejsce nie żyjących przysposabiających.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sprawy o rozwiązanie stosunku przysposobienia toczą się w trybie procesu w postępowaniu odrębnym uregulowanym w dziale II tytułu VII k.p.c. Przepisy regulujące to postępowanie nie zawierają odrębnych unormowań dotyczących zdolności sądowej stron, ani skutków procesowych jej braku, poza art. 125 § 2 zd. drugie k.p.c., ale jedynie w odniesieniu do sytuacji, gdy śmierć przysposabiającego nastąpiła w toku procesu o rozwiązanie przysposobienia. Poza tym powyższy przepis zawiera tylko zakaz rozwiązania stosunku przysposobienia po śmierci przysposobionego i przysposabiającego. Zgodnie zatem z art. 13 § 2 k.p.c. we wszystkich innych przypadkach stosuje się w tym zakresie przepisy art. 64, art. 70, art. 71 i art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.

Zgodnie z art. 64 § 1 k.p.c. zdolność sądowa osoby fizycznej trwa od chwili jej urodzenia do chwili śmierci. Osoba fizyczna nieżyjąca w chwili wytoczenia powództwa nie ma zdolności sądowej i brak ten nie może być uzupełniony w żaden sposób, nie ma więc zastosowania art. 70 ani art. 199 § 2 k.p.c. Jedynie w sprawach o prawa majątkowe można wytoczyć nowy proces z udziałem po stronie pozwanej następców prawnych osoby nieżyjącej, co jest niemożliwe w sprawach o prawa niemajątkowe, do jakich należą sprawy o rozwiązanie przysposobienia.

Jeżeli zatem zostało wytoczone powództwo o rozwiązanie stosunku przysposobienia przeciwko przysposabiającym, którzy nie żyli w chwili jego wytoczenia, zachodziła bezwzględna i nieusuwalna przeszkoda procesowa, którą Sąd ma obowiązek brać pod uwagę z urzędu w każdym stadium postępowania. Nieusuwalny brak zdolności sądowej pozwanych prowadzi do odrzucenia pozwu zgodnie z art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c., co powinien był uczynić z urzędu Sąd pierwszej instancji, a skoro tego nie zrobił, Sąd drugiej instancji powinien był wydać orzeczenie przewidziane w art. 386 § 3 k.p.c. Obowiązkiem sądu jest przede wszystkim badanie bezwzględnych przesłanek dopuszczalności procesu sądowego i w razie ich braku odrzucenie pozwu, które jest decyzją odmawiającą z przyczyn procesowych merytorycznego rozpatrywania sprawy.

Ustawodawca zawierając w art. 125 § 2 k.r.o. zakaz rozwiązania przysposobienia po śmierci przysposobionego lub przysposabiającego, odniósł go do sytuacji, gdy ma nastąpić rozpoznanie sprawy przez sąd, a więc, gdy w chwili wniesienia pozwu nie zachodziły podstawy do jego zwrotu lub odrzucenia. Regulacja ta w istocie dotyczy zatem sytuacji, gdy śmierć przysposobionego nastąpiła w toku procesu oraz sytuacji, gdy powództwo o rozwiązanie przysposobienia wytoczył prokurator pozywając przysposobionego i przysposabiającego, który zmarł przed wytoczeniem procesu. W takiej sytuacji nie miałby zastosowania art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c., a zatem dla wykluczenia możliwości rozwiązania przysposobienia, konieczna była regulacja szczególna, którą zamieszczono w art. 125 § 2 k.p.c. W rozpoznawanej sprawie natomiast brak było w ogóle bezwzględnej przesłanki procesowej w postaci zdolności sądowej strony pozwanej, a więc w istocie brak było strony pozwanej (co uwidoczniło się w komparycji wyroku Sądu Okręgowego, nie zawierającej wskazania strony pozwanej). Proces zatem nie mógł się toczyć i konieczne było odrzucenie pozwu.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁹ k.p.c. uchylił wyroki Sądów obu instancji i odrzucił pozew.